

De evolutie van de plantenborder

Connie Ettema is tuinontwerper en hovenier. De eerste helft van 2016 volgt zij de cursus Planting Design aan het London College of Garden Design. Een opleiding over het maken van beplantingsplannen en toegepaste plantkunde. In een reeks van zes artikelen laat zij ons meekijken in de lessen. Dit is het tweede artikel.

Tekst Connie Ettema | Beeld Andrew Wilson en Modeste Herwig

Tijdens de lessen in Londen volgen de onderwerpen elkaar snel op. Dit artikel gaat over ontwerp-kunde met daarin wat ontwerpgeschiedenis door Andrew Wilson, een bekend Brits tuinontwerper met een eigen bureau, WilliamMcWilson Studio. Hij is de grondlegger van de London College of Garden Design en zit in de jury van de Chelsea Flower Show.

Naast veel plaatjes van prachtige tuinen en dito showtuinen komen twee andere aspecten van de creatie van een tuin voorbij, namelijk het belang van de bodem en de mogelijkheden van het aanleggen van een volwassen tuin door middel van gebruik van volwassen materiaal. Hiervoor is Mark Gregory ingevlogen, de man met de meeste (gouden) medailles op de Chelsea Flower Show. Dit jaar legt hij er weer drie aan, één daarvan is ook door zijn bedrijf ontworpen.

Sleutelsoorten en vullers

Andrew Wilson vliegt door de laatste honderd jaar tuingeschiedenis en weet verhelderend de opbouw en schematische weergave te laten zien van verschillende ontwerpstijlen. We beginnen met de klassieke Engelse border zoals die bekend is geworden door de grote tuinen bij landhuizen die nog steeds wereldberoemd zijn, zoals Sissinghurst en Great Dixter. Het zijn mooie plaatjes, maar statische borders die bekeken moeten worden vanuit één vast gezichtspunt met de klassieke opbouw van laag naar hoog tegen een strakke achtergrond (zie illustratie). Deze manier van werken is geëvolueerd naar een modernere manier van ontwerpen. Het betreft een luchtigere opbouw, waar hagen kunnen fungeren

als scherm, achtergrond of tussenwand en de beplanting zich vormt rondom 'sleutelsoorten' (*structural plants of key species*) die sterk gerelateerd zijn aan het concept. Daarna wordt doorgebouwd met planten die sterk contrasteren óf juist een eenheid vormen met de sleutelsoort. Transparantie en beweging worden als laatste toegevoegd, net als vullers die anoniem een achtergrond en neutraliteit leveren.

Als de beplantingsstijl dan nog losser en relaxter wordt, ontwikkelt het zich verder tot een beplanting die selectief geredigeerd wordt als deze zich tot volwassenheid ontwikkelt. Dat kan met of zonder hagen, al dan niet in gravel of in een volledig ingeplante tuin. Hierbij gaat Wilson uit van dezelfde beplantingsopbouw, alleen bij de toepassing van gravel kun je tussen de planten doorlopen.

We krijgen voorbeelden te zien van minimalistisch beplanten, prairie-, steppe- en weidebeplantingen. Ook deze zijn schematisch weer te geven waarin ze van heel simpel naar meer gevarieerd gaan. Met als laatste bekende voorbeeld de naturalistisch ogende beplanting met drifts erin, waarvan Piet Oudolf vaak goede voorbeelden heeft.

Hoewel dit college geen diepgravend historisch overzicht bracht, vind ik de schematische weergave een goed begrip geven van de opbouw en het systeem van beplanting. Het is heel verhelderend om een beplanting op deze manier te analyseren, hetzij voor het verder ontwerpen/renoveren, hetzij voor een nieuw te maken plan.

Mark Gregory, meewerkend eigenaar van Landform Consultants in Chobham,

In de showtuin van Tom Stuart-Smith op de Chelsea Flower Show in 2006 contrasteert simpel met complex: strakke hagen en grote groene stukken met een wilde kleurrijke border.

is een gepassioneerde groenaannemer. Zijn bedrijf is toonaangevend in Engeland: hij heeft net nog de rozentuin van Queen Elizabeth op Buckingham Palace gerenoveerd. Hij benadrukt keer op keer dat de grond toch echt het allerbelangrijkste is van al je werk.

Hij komt met een lijst van soorten grond die je kan laten bezorgen en waar je allemaal op moet letten daarbij. Optie 6 is: werken met de aanwezige grond... Ik ben de discussie maar niet aangegaan en verwacht dat dit cultuurverschil niets met Engeland te maken heeft, maar alles met werken voor een clientèle die te veel geld, te weinig tijd en hele grote wensen heeft, zoals morgen een kant-en-klare privé-golfcourse in de achtertuin. Bij dat soort projecten ontkomt je niet aan grootschalige grondverbetering.

Rotsgrond Gibraltar

Een project waarbij hij een fantastische oplossing heeft gevonden voor het grondprobleem is het realiseren van een park op de rots van Gibraltar. Gibraltar is een rots en ondergrond bestaat dus ook uit kale rots. Let wel: er is geen grond en er is zelfs nergens een stukje gazon te vinden. Als ondergrond heeft Gregory rondgekeken op Gibraltar en gezien dat er een lo-

catie is waar alle puinafval naartoe gaat. Dat heeft hij als basis gebruikt om grond te maken. *Gravel is great!* Met bodemconsultant Tim O'Hare heeft hij een recept gemaakt waarmee deze gravel-laag als ondergrond kon dienen. Gespecificeerd voor stukken waarin bomen werden geplant (40 cm diep) en voor gras

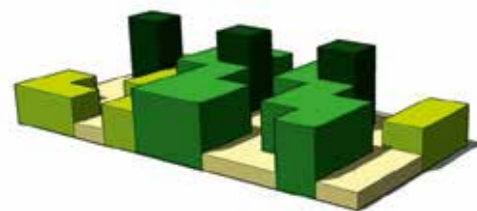
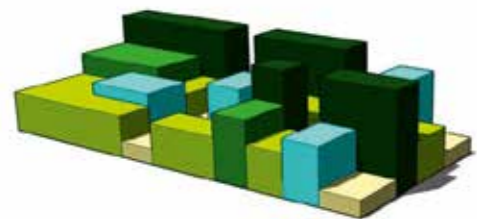
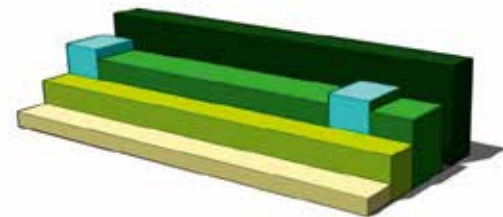
(15 cm diep). Met name voor bomen is de les dat een hele ondiepe *topsoil* (zwarte grond met humuslaag) al snel voldoende is voor bomen om prima in te groeien. Bomen worden ook vaak te diep geplant en het plantgat wordt te vaak gevuld met compost en ander spul: niet doen! Meer hierover in een volgend artikel. <

Wie doen er mee aan deze opleiding en waarom?

Een van de deelnemers is de Spaanse Elena Erickson (30). In Sevilla heeft ze architectuur gestudeerd. In Spanje ontwerpen architecten alles, er bestaat geen opleiding tot landschapsarchitect of tuinontwerper. Ze heeft al op meerdere plekken in Europa gewerkt als landschapsarchitect. Onder andere in Rotterdam bij architectenbureau De Zwarte Hond, in Berlijn bij landschapsarchitectenbureau TOPOTEK1 en nu in Londen bij Vogt Landscape Architects. Gedurende de periode van deze cursus werkt ze niet vijf maar drie dagen per week. Ze doet deze opleiding om haar groene kennis

te vergroten en om later eventueel ook tuinen te kunnen ontwerpen in Spanje. Ze vond het spannend om te beginnen, was bang om er niet tussen te passen. Dat valt ontzettend mee, het is duidelijk dat iedereen een zeer gevarieerde achtergrond heeft. De lesdagen over het ontwerpen zelf en de gesprekken met klanten waren voor haar heel herkenbaar uit werksituaties. De uitdaging van de ontwerp- en plantenkennisdagen zijn veel groter voor haar, maar daar geniet ze erg van. Alles wat ze leert over bomen en heesters verwacht ze nu direct al te kunnen gebruiken in haar werk, dat vooral opdrachten in de openbare ruimte zijn. Vaste planten worden daarin nog maar weinig toegepast.

Schematische analyse van verschillende beplantingsmanieren. Boven: een klassieke Engelse borderopbouw. Midden: een moderne manier van beplanten met vaste elementen als blokken of hagen. Onder: een voorbeeldanalyse van grote groepen die in drifts of golven door een border gaan, al dan niet met hogere elementen erin.